

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1719

Quæst. 657. Quid sit substitutio pupillaris, & quæ ad eam requirantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73957](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73957)

rium; ita ut non tantum beneficio juris prætorii, sed jure civili communi & ex testatoris voluntate, in ejus potestate sit admittere vel repudiare; cum pater substituendo ipsi vulgariter, censeatur ei remississe necessitatem adeundi hereditatem. *l. 12. ff. de condit. inst. l. 16. §. 1. ff. de hered. inst.* Lauterb. *l. c. §. 14.* citatis Vinn. *selectar. qq. l. 2. q. 23. per tot.* Fular. *p. 1. q. 66. num. 1.* non definit tamen per hoc filius esse suus, sed patri manet jus suitatis; cum hujus juris essentialia non immutentur per adjectam institutioni talem conditionem & substitutionem. Struv. *ad ff. de vulg. th. 15. lit. β.* Muller. *ibid.* neque enim credendum est, quempiam elegerisse tale genus testandi, per quod ejus filiique commodum tam graviter læderetur, qualiter læderetur per ademptionem juris suitatis (cujus effectus seu commoda 31. enumerat Vasq. *de success. creat. l. 2. §. 18. n. 15.*) Muller. *l. c.*

3. Quartus effectus est, quod non transeat hereditas ad monasterium, in quo primò institutus præfiteretur, si illud est capax hereditaria successione; cum neque à tali professo, neque à monasterio, testatore mortuo, adiri possit hereditas. Si vero monasterium successione capax est, illud præferri substituto, & hunc excludi; tum quia favore religionis sublata sint substitutionum onera. *novel. 123. c. 37.* tum quia eo ipso, quod quis proficitur in religione, omnia sua bona & jura, nisi prius aliter deus disposuerit, transferat in monasterium, adeoque & jus delatam sibi hereditatem adeundi, & ejus aditione excludendi substitutum, docent. Abb. *in c. de presentia. de prob. num. 36.* Zoës. *ad ff. de vulg. num. 25.* Haunold. *l. c. tr. 7. num. 40.* & alii, quos citat & sequitur Wiestn. *b. t. num. 172.* asserentes hanc sententiam receptam notissima praxi Germaniæ.

4. Quintus effectus; quod impediatur, ne ad fiscum devolvatur hereditas, dum institutus ante aditam hereditatem redderet se eam indignum; committendo delictum, propter quod eam habere non posset; tunc enim substitutus præfertur fisco. *L. unic. §. 13. c. de caduc. toll.* Auth. *hoc amplius. c. de fideicom.* enim propter culpam primò instituti fieri non debeat injuria substituto. Arg. *l. 8. §. 14 ff. de inoff. testam.* & ita docent Loriotus. *de apicib. jur. tit. de subst. axiom. 38. error. 9.* Duaren. *ad tit. de vulg. c. 10. vers. alia igitur.* & alii, quos citat & sequitur Muller. *ad ff. de vulg. th. 16.* item Lauterb. *§. 16.* contrarium tamen apud eundem tenentibus. Bart. *in l. 1. ff. de vulg. num. 26.* Bachov. *ad Treutl. vol. 2. d. 11. th. 7. lit. g.* Vasq. *de success. prerog. in prefat.* Plures effectus hujus substitutionis vide apud Ludvvel. *de ult. volunt. p. 2. c. 2.* aliosque passim ad *l. 1. ff. de vulg. & pupil. subst.*

Quest. 656. Qualiter expiret substitutio vulgaris.

1. **R**esp. expirat ea primò, quamprimum institutus extraneus ex testamento, vel etiam necessarius hæres adit hereditatem, utpote deficiente conditione, sub qua facta substitutio, est communis & certa juxta clarum textum. *L. post aditam c. de impub. & aliis subst.* Idque etiam dum unus ex pluribus collectivè institutis, quibus conjunctim quis substituitur adit hereditatem. Lauterb. *l. c. §. 16.*

2. Limitatur nihilominus responsio primò, ita ut si institutus post aditam hereditatem intra annum monitus à Judice voluntatem defuncti non implet, hereditas auferatur ab instituto, & applicetur sub-

stituto, si hic de implenda voluntate defuncti caveat. Barry. *de test. & intest. l. 3. tit. 7. num. 15.* Haun. *l. c. num. 22.* Wiestn. *num. 175.* & alii passim cum communi juxta expressum textum Auth. *hoc amplius c. de fideicom.*

3. Limitatur secundo in casu quo substitutione facta pupillo, is ante annos pubertatis, expirat, de quo meliùs statuetur post *quest. sequentem.*

Limitatur tertio, uti minor institutus post aditam hereditatem restitutionem in integrum impetrat; quia hereditas ei damnosa, rursus absteat ab hereditate, substitutio reviviscat & ad substitutum devolvatur hereditas. Lauterb. *l. c.* citans Vinn. *ad §. fin. Inst. de vulg. num. 2.* Struv. *ad ff. vulg. th. 17. lit. 2.* Muller. *ibidem.* citatis pro hoc Chiffler. *de success. subst. c. 13.* Costald. *in l. 7. §. 10. ff. de minor.* Expirat similiter substitutio, si hæres suus immiscet se hereditati, & sic evadit hæres cum effectu. Si verò hæres suus, antequam miscuerit se hereditati, decedat, adhuc substitutio expirat; quia ea transmittitur ad hæreses sui etiam extraneos, ut Lauterb. *l. c. §. 17.* substitutionis enim vulgaris hæc est natura, ut tunc demum locum habeat, si institutus non fuerit hæres; sed in casu quo decedit institutus hæres suus, virtute transmissionis, qua sua jura transmittit (pro ut liberi ratione sanguinis hereditatem ascendentium ad descendentes transmittunt) quamque transmissionem quia datio substituti vulgaris non impedit juxta *cit. L. unic. §. 5. c. de caduc. toll. jam alium hæredem fecit. L. unic. c. de his qui ante apert. tab. consequentio substitutio expirat.* ita Muller. *l. c. th. 17. Lit. d.* citatis Gomes. *var. resolut. tom. 2. c. 9. num. 50.* Fachin. *4. controu. 62.* Donnell. Ludvvel. & aliis.

4. Secundo expirat ratione substituti, si hic instituto in adeundo moram neccente decedat; ita etiam, ut licet institutus postea hereditatem repudiaverit, vel eam non adit, mortuus, & sic conditio purificata, nihil juris ad hæreses substitui transmittatur. *L. 9. in fin. ff. de suis & legit. l. 59. §. 5. ff. de hered. inst.* cum jus, quod nondum habuit, nisi solum in spe, defunctus, non possit deferri ad hæreses ejus. Ac ita tenent Pirh. *h. t. num. 61.* Reiffent. *num. 565.* citantes Molin. *tom. 2. d. 183. num. 2. & 8.* Zoës. *ad ff. l. c. num. 10. & 12.* Perez. *in cod. tit. de impub. subst. num. 6. & 7.* Haunol. *l. c. tr. 7. num. 21.* item Lauterb. *§. 17.* citatis. Durant. *de arte testand. tit. 5. cautel. 24.* Fular. *de subst. q. 164.* Unde jam etiam notat Lauterb. interesse substituti curare, ut instituto certum tempus præfiguratur; eo quòd illo elapso non declarata voluntate instituti substitutionis conditio jam purificata existat, uti & si institutus ante aditionem decedat, substitutus lapsus hujus temporis expectare non cogatur.

Quest. 657. Quid sit substitutio pupillaris, & quæ ad eam requirantur?

1. **R**esp. ad primum: substitutio pupillaris (sic dicta, quòd licet quibus ea sit, pupilli non sint pro tempore, quo ea sit, nimirum vivo patre, pro tempore tamen, quo ea sortitur effectum, nempe mortuo parente, quo liberi jam à potestate patria, sunt pupilli Lauterb. *l. c. §. 18.*) est substitutio directa & simplex, per quam pater liberos impuberes in sua potestate constituit, & qui post mortem suam in alterius potestatem non re incident, hæreses sibi instituit, illisque alium hæredem substituit in casum

seu sub conditione; si hæres erunt, & intra annos pubertatis decesserint. ita ferè Covar. in c. Raynuius. §. 1. h. t. num. 1. Molin. cit. d. 182. num. 10. Pirh. h. t. num. 62. Muller. ad ff. de vulg. th. 21. lit. β. &c. sumitur ex pr. Inst. de pupill. subst. §. l. 1. §. 2. ff. de vulg.

2. Resp. Ad secundum explicando datam definitionem ac ita plura ad eandem requisita. Dicitur itaque primò *directa*; quia fit directè ab ipso testatore absque ministerio intermedia persona, puta, ipsius pupilli; atque ita distinguitur à substitutione commissoria.

3. Dicitur secundò: *per quam pater*: ut indicetur causà efficiens proxima substitutionis hujus, quæ est voluntas patris; etsi enim à consuetudine & laudatissimis moribus introducta, à voluntate tamen patris, & nullius alterius immediatè procedere necesse habet; ita ut mater, licet vulgariter in casum deficientis à se instituti hæredis substituere possit (de qua substitutione loquitur. L. 33. ff. de vulg.) jure tamen communi substituere nequit pupillariter; quia liberos non habet in patria potestate. Durant. de arte testand. tit. 5. cautel. 30. Carpz. 7. F. p. 3. c. 8. d. 16. Lauterb. ad ff. de vulg. §. 23. Dixi tamen: *jure communi*: quia quandoque jure speciali quorundam locorum (ut de jure Wurtenbergico. Lauterb. cit. §. 18.) mater & maternæ lineæ ascendentes liberos in bonis à se profectis, & in casum, quando ascendentes paternæ lineæ substitutionem non fecerunt, pupillariter substituere possunt. uti etiam in locis, ubi vi statutorum mater liberos in potestate habere creditur, ea pupillariter substituere potest (intellige in bonis à se profectis) cum cessante causà impedimenti ipsius, quibus impedimentum cessare dicatur. Muller. ad ff. de vulg. th. 23. lit. ε. De cætero in locis, in quibus jus commune obtinet, si mater liberos pupillariter substituerit, & adjecerit testamento clausulam codicillarem, valere illam substitutionem in vim fideicommissi, vel legati, vel donationis causà mortis, vel quocunque optimo valere potest; eò quòd nuda voluntate testatoris valeant fideicommissa, tradunt Lauterb. Muller. ll. cit. Carpz. p. 3. c. 8. d. 17. Nominè autem patris veniunt avus & proavus, modò habeant liberos in potestate. pr. inst. de vulg. subst. l. 2. §. 1. ff. eod. non venit pater naturalis respectu liberorum susceptorum ex concubina, utpote quos in potestate non habet. Lauterb. l. c. neque adoptatorum à se: secus est de adoptatis ab aliquo ascendente; hos enim, & non illos, pupillariter instituere potest, ut Lauterb. Arg. pr. Inst. de vulg. juncto §. 2. Inst. de adopt.

4. Dicitur tertio: *liberos*: per quod excluduntur extranei; quibus in hoc equiparantur liberi emancipati. Muller. ad ff. de vulg. th. 24. lit. y. Secus est in extraneo arrogato; huic enim paterfamilias arrogator substituere potest alium in bonis, quæ ab eo aut illius occasione ad arrogatum pervenerunt. L. 10. §. 6. ff. de vulgari. Muller. ad ff. eod. th. 28. lit. y. dicitur arrogatus, qui sui proprii juris est, quem paterfamilias accepit loco filii ad distinctionem adoptati seu adoptivi, qualis est, qui juris alieni est, quem quis assumit & suum facit. Nihil autem refert sive sint liberi primi sive secundi gradus, sive masculi sive fœminæ, etiam posthumi adhuc in ventre matris existentes. Lauterb. l. c. §. 26. Veniunt etiam liberi ex hæreditati; nam liberos substituere potest pater, sive eos instituerit, sive ex hæreditaverit. §. 4. Inst. l. 1. §. 2. l. 10. §. 5. ff. de vulg. Lauterb. §. 27. neque etiam per ex hæreda-
R. P. Lewr. Jur. Can. Lib. III.

tionem jus sunitatis tollitur, ut idem cum Vinn. ad cit. §. 4. Inst. num. 4. Ut autem substitutio & ex hæredatio valeat, pupillus pubertati proximus & doli capax esse debet. Trentac. de subst. p. 2. c. 14. n. 6. Formula substitutionis sic tunc concipienda: Titius hæres meus esto, filius meus ex hæres esto; quia mihi violentas manus intulit; etsi intra pubertatem decesserit, Cajus hæres esto, nimirum in bonis, quæ ex hæreditatus non ex beneficio patris, sed aliunde habet. Lauterb. l. c. bene addens, hinc patere, quòd hæc substitutio pupillaris facta filio ex hæredato improprie dicatur talis, devietque à natura pupillaris institutionis; si hæres erit. Non tamen substitutio hæc locum habet in filio præterito in testamento; cum tale testamentum sit nullum. Lauterb. l. c. citato Fufar. p. 1. q. 18. n. 11.

5. Dicitur quartò: *impuberes*, hoc est, masculi infra 14. fœminæ infra 12. annum ætatis: ita ut liberis puberibus pupillariter alium substituere nequeat, utpote qui, cum testamentum facere possint, ipsi sibi hæredem statuere possunt; quod quia non possunt impuberes, pater illis per substitutionem de hærede providere potest in casum mortis. Excipitur tamen miles juxta L. 2. §. 1. ff. de vulg. l. 28. ff. de testam. milit. qui etiam ultra pubertatem substituere potest, ita ut instituto post pubertatem decedente illi substitutus admittatur, saltem quòd ad bona, quæ institutus consecutus est à patre. L. 15. ff. de vulg. Gomez. L. 1. var. c. 7. n. 4. Wiestn. h. t. n. 178. Lauterb. l. c. §. 23.

6. Dicitur quintò: *in patris potestate constitutos*; nempe utroque tempore, tam conditi testamenti, quàm mortis patris. Muller. ad ff. de vulg. th. 24. lit. ε. citatis quamplurimis, quibus adherent Molin. d. 184. de Lugo. Tom. 2. d. 24. n. 147. Arg. L. cohæred. §. cum filio. ff. de vulg. ubi dicitur valida institutio, quæ avus nepoti substitueret pupillariter, licet tempore testamenti nepos non esset in ejus potestate, sed patris sui, si tempore mortis avi erat in ejus potestate, quòd cum requiritur ad actus alicujus constitutionem, id tempore actus & executionis adesse debet. L. 4. §. 1. ff. de hæred. inst. Et hæc; quia substitutio hæc est effectus patriæ potestatis, vi cuius in favorem liberorum impuberum, cum ipsi ob judicii imbecillitatem testamenti condendi ante pubertatem jus non habeant, hæres illis scribere vel nuncupare possit pater, ne prorsus intestati decedant. quæ & vi cuius ita liberi conjunguntur patri, ut quasi una eademque persona, unum utriusque patrimonium & testamentum esse, ac proinde pater constituto in sua potestate substituendo alium eum quodammodo substituere videatur. unde &, ut dictum, ex defectu hujus potestatis filio emancipato, utpote extraneo, substituere nequit hæredem. §. fin. Inst. l. 2. ff. de vulg. Carpz. 7. F. p. 3. c. 8. d. 10. num. 5. Lauterb. l. c. §. 23. Dicuntur autem & posthumi perfectionem jus sub patria potestate constituti. Muller. cit. th. 24. lit. y.

7. Dicitur sextò: *in alterius potestate non reincedant*. hinc avus, qui filium & ex eo nepotem habet in potestate, non potest nepoti substituere; quia nepos mortuo avo recidit in patris potestatem, qui ipsi testamentum facere potest. L. 2. pr. ff. de vulg. Lauterb. §. 26. & quia pupillariter substitui non potest illi, qui morte testatoris non est futurus pupillus, qualis morte avi vivo patre futurus non est nepos.

8. Dicitur septimò: *hæreses sibi instituit. & illis alium substituit*: ut indicetur ordo necessariorum in tali substitutione servandus, dum requiritur, ut
substi-

substituens prius pro se faciat testamentum (non enim soli filio facere potest testamentum juxta *L. 2. §. 1. ff. de vulg.*) adeoque prius in eo scribat heredem, cui substituere vult, nisi forte, ut dictum, sit miles. ita ut, si inverso ordine prius substituatur, & dein sibi heredem instituat, substitutio sit nulla juxta clarum textum. *cit. l. 2.* quod tamen procedere non nisi, quando diversis tabulis ex intervallo pater sibi & filio impuberi condidit testamentum; ita ut, si conjunctim eodem actu utrumque condidit, nihil referat, quo ordine id fiat, sive prius scribatur institutio heredis, sive substitutio juxta *L. 2. §. 5. & 6. ff. de vulg.* asserit cum Vinnio. *ad §. 5. Inst. eod. num. 1.* & Stru. *ad ff. eod. th. 26. lit. a.* Muller. *ibidem.* Quo ordine descriptionis non obstante, ordo successionis attenditur, secundum quem institutus precedit, licet posteriore loco sit scriptus. idem juxta *cit. l. 2.* Qualiter tamen etiam substitutus illam substitutionem in paterna hereditate omittit, & eam amplecti quod ad bona filii, eique soli succedere, vide apud Stru. *l. c. th. 28.* uti & dicenda *quest. seq. n. 1. in fine.* Atque ex his quoque patet, quod hæc substitutio contineat duplicem substitutionem, vulgarem scilicet & pupillarem. Lauterb. §. 28. uti &, quod duo quodammodo videantur testamenta, alterum patris sibi heredem scribentis, alterum filii, quasi ipse filius sibi heredem, quem pater substituit, instituisset. Stru. *ad ff. de vulg. th. 25. lit. v.* Muller. *ibidem.* Ex qua duplicitate quod ad effectum deducuntur plura, nimirum, quod pater alia hora sibi, alia filio adhibitis testibus condere possit testamentum. *L. 16. ff. de vulg.* Quod signari possit seorsim testamentum filii, quod alia forma sibi, alia filio facere possit testamentum, quod à principali testamento non arceatur, qui secundas tabulas arguit, cum qui accessorium improbat, non statim utrumque improbat, utpote principali non dependente ab accessorio. Quod, qui incapax est testamenti paterni, non sit incapax substitutionis pupillaris, seu ut substituatur instituto pupillo, nisi ratione bonorum paternorum, quatenus ex iis per substitutionem pupillarem ei esset quid obventurum, quæ singula textibus juris stabilita vi apud Muller. *l. c.* uti & qualiter his non obstantibus, testamentum illud sit etiam unicum ratione cause efficientis propter personam testatoris, vel etiam ratione formæ & solemnitatum (uti eo respectu pro uno testamento tam jure civili quam prætorio habetur. §. 2. *Inst. de vulg. l. 2. §. 4. ff. eod.*) dum unis tabulis fieri possit, una signatione absolvi, nec 14. testes requirantur, sed 7. sufficiant. Item ratione effectus & valoris; dum testamento pupillari licet alio tempore aliisque signatoribus ordinato, principale non rumpatur. *L. 16. §. 1. ff. de vulg.* Ac denique qualiter dicatur unum quo ad acquisitionem, dum substitutus non potest separare pupilli bona ab hereditate patris. item quod ad falcidiam, dum una saltem falcidia ex utriusque hereditate detrahatur; cum legata, quæ secundis tabulis relinquuntur, quasi primis tabulis sub conditione relicta intelligantur juxta *L. 11. §. 5. l. 80. §. 1. ad leg. falcid.*

Quest. 658. Quotuplex sit substitutio pupillaris.

Resp. Alia est expressa, alia tacita. Expressa est, dum conditio illa: si institutus filius meus hæres quidem erit, sed intra annos pubertatis decesserit, exprimitur dicendo v. g. Titium filium meum impuberem instituo, eique, si hæres non erit, vel si hæres erit, intra annos tamen pubertatis moria-

tur, Cajum substituo. Tacita est, quæ in expressa vulgari continetur, absque eo, quod dicta conditio exprimitur, sive est ipsa substitutio vulgaris facta filiofamilias impuberi, dum v. g. testator dicit: Titius filius meus impubes (vel etiam simpliciter: filius meus hæres esto) et si hæres non erit, substituo Cajum: quæ est vulgaris expressa; in hac enim contineri & illam conditionem: si hæres erit, sive si post aditam hereditatem intra annos pubertatis decesserit, ex conjecturata patris voluntate rectè inferitur; cum in utroque casu pariter diligendo substitutum, cui bene voluit, eum tam in casu, quo filius hæres non erit, quam in casu, quo quidem hæres erit, sed ante annos pubertatis morietur, voluisse substitui, & actu substitutum etiam expressè fuisse, si de secundo illo casu cogitasset, rectè credendum est; & ita Arg. *L. quamvis. c. de impub. subst. l. 4. ff. de vulg.* docent Covar. *de testam. c. 16. §. 4. num. 6.* Ludwel. *de ult. vol. p. 2. c. 2.* Stru. *in ff. de vulg. th. 22. lit. 2.* Muller. *ibidem.* Schneidev. *L. 2. tit. 15. de vulg.* Wiefn. *h. i. num. 184.* Lauterb. *l. c. §. 19.* Quod ipsum tamen sic limitatur: nisi de contraria voluntate testatoris constaret; tunc enim sub expressa vulgari non continebitur uterque casus. *cit. l. 4.* Donell. *L. 6. comment. c. 76.* Perez. *in cod. de vulg. num. 9.* Stru. *l. c.* Lauterb. §. 20. Wiefn. *h. i. num. 185.* Colligitur autem sufficienter hæc contraria voluntas ex adjunctione cohæredis extranei vel puberis, dum iis substitueret una oratione, si hæres erunt, dicendo v. g. instituo Titium filium meum & fratrem meum, et si filius meus & frater meus non erunt hæres, Cajus hæres esto: cum enim substitutio in eum casum facta iudicetur, quo utriusque substitui potuit, ad vitandam inæqualitatem, ne unus geminâ, alter unâ viâ ad hereditatem vocatus videatur, & utriusque pupillariter substitui non potuerit; eò quod unus illorum nec filius, nec impubes, aut sub patria potestate testatoris constitutus esset, utriusque tantum vulgariter substitutum præsumitur. *cit. c. quamvis.* Molin. *cu. d. 184. n. 15.* Perez. *l. c. num. 10.* Haunold. *de 7. & 7. Tom. 2. ir. 7. à num. 69.* Muller. *in ff. de vulg. th. 22. lit. 6.* Lauterb. *l. c.* Constat quoque de mente contraria testatoris, si in utrumque casum substitueret separatim, v. g. dicendo: heredem instituo filium meum, si hæres non erit, ei substituo Cajum: si hæres erit, & impubes decesserit, substituo Mævium. *L. 39. §. 1. ff. de vulg.* Wiefn. *l. c.* E contra quoque in substitutione pupillari expressè continetur vulgaris tacita; atque ita, dum pater Titio impuberi pupillariter nimitum, si si hæres erit, & pubertate decesserit, substituit Cajum; substitutio hæc quoque complectitur casum, quo Titius hæres non erit; adeoque hoc casu Cajus succedit in omnia tam patris quam filii bona ex præsumpta patris voluntate. *L. 4. ff. de vulg.* Wiefn. *num. 183.* cum communi.

Quest. 659. Qui sint effectus substitutionis pupillaris.

I. Resp. Præcipui sunt sequentes. Primus est jus per eam quæsitum substitutio impleta conditione succedendi non tantum in bonis seu hereditate testatoris substituentis, sed etiam in bonis filii, cui facta substitutio, undecunque ea, sive dum instituitur, habeat, sive post modum acquisiverit ante annos pubertatis, sive à patre, sive à matre, sorore donatione, casu quo ante pubertatem moriatur, saltem ubi hæres existit, & hereditati se immu-